

10:30 - 11:00
ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Α. Ο ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

11:00 - 11:20

Τα μέσα τεχνητού φωτισμού στην αρχαιότητα

Δρ Δωρίνα Μουλλού (Αρχαιολόγος, Διεύθυνση Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων, ΥΠ.ΠΟ.Τ.)

Θα γίνει μια σύντομη επισκόπηση των μέσων φωτισμού που χρησιμοποιούνταν κατά την αρχαιότητα καθώς και προσπάθεια να απαντηθούν ερωτήματα όπως: ποιά ήταν τα μέσα τεχνητού φωτισμού, πώς ξεκίνησαν, πώς εξελίχθηκαν, ποιά ήταν η εργονομική σχεδίασή τους, πόσο κόστιζαν, πού και πώς χρησιμοποιούνταν για φωτισμό. Το μέγιστο βάρος θα δοθεί στον ελλαδικό χώρο των ιστορικών χρόνων.

11:20 - 11:40

Φωτεινές πηγές και συνθήκες φωτισμού στις οικίες της αρχαίας Ελλάδας. Φωτομετρικές αναλύσεις

Δρ Λάμπρος Δούλος, Δρ Δωρίνα Μουλλού, Καθ. Φραγκίσκος Β. Τοπαλής (Εργαστήριο Φωτοτεχνίας, Σχολή Ηλεκτρ. Μηχανικών & Μηχ. Υπολογιστών, Ε.Μ.Π.)
Η εργασία αυτή επιχειρεί μια πρώτη προσέγγιση των συνθηκών φωτισμού στις οικίες της αρχαίας Ελλάδας. Στόχος είναι να εξετασθούν τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των φωτιστικών μέσων που χρησιμοποιούνταν στην αρχαιότητα (λύχνοι επίπλευσης και αναρρόφησης, δάδες, κεριά) ώστε να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για τις συνθήκες φωτισμού που επικρατούσαν στις οικίες της αρχαιότητας κατά τη διάρκεια της νύχτας.

11:40 - 11:50
Σχόλια – Ερωτήσεις

11:50 - 12:00
Διάλειμμα

Β. ΤΑ ΦΩΤΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

12:00 - 12:20

Ρωμαϊκά και πρωτοβυζαντινά λυχνάρια: πρωτοτυπία και μίμηση, οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος

Δρ Πλάτων Πετρίδης (Επικ. Καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας, Παν/μιο Αθηνών)
Κατά τη ρωμαϊκή και πρωτοβυζαντινή εποχή συναντούμε συχνά τη διαδικασία της αντεκτύπωσης (surmoulage), δηλαδή της αναπαραγωγής μίας ή περισσότερων σειρών λυχναριών από μήτρα που προήλθε από αντιγραφή ενός εισηγμένου λύχνου. Από το 2ο έως τον 7ο αι. μ.Χ., τα τοπικά εργαστήρια των ελλαδικών πόλεων μιμούνται τύπου του συρμού με μεγάλη εμπορική επιτυχία. Ταυτόχρονα, από αυτή τη διαδικασία μίμησης προκύπτουν πρωτότυπες δημιουργίες, με κοινό ανά περιοχές διακοσμητικό λεξιλόγιο, που ελάχιστα θυμίζουν τα πρότυπα που αντιγράφηκαν αρχικά.

12:20 - 12:40

Οι καινοτομίες και ο ρόλος της παράδοσης στον τεχνητό φωτισμό του Βυζαντίου

Δρ Ιωάννης Μότσιανος (Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, ΥΠ.ΠΟ.Τ.)

Στο θέμα του τεχνητού φωτισμού στο Βυζάντιο φαίνεται ότι υπήρξαν ελάχιστες καινοτομίες. Σε πολλές περιπτώσεις η παράδοση του παρελθόντος αποδείχτηκε τόσο ισχυρή ώστε να συμβάλει στη διαιώνιση επιλογών και συνθειών που αφορούσαν το φωτισμό, ακόμη κι αν αυτές προσαρμόστηκαν στα δεδομένα και τους συμβολισμούς που καθόριζε η κυρίαρχη θρησκεία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ο χριστιανισμός.

12:40 - 13:00

Τα μεταλλικά φωτιστικά σκεύη στο Βυζάντιο

Δρ Μαρία Ξανθοπούλου (Λέκτωρ Βυζαντινής Αρχαιολογίας, Παν/μιο Πελοποννήσου)
Μια μεγάλη ποικιλία από μεταλλικά φωτιστικά σκεύη (λυχνάρια, λυχνοστάτες, κανδήλες, πολυκάνδηλα) σε ποικίλα σχήματα και με ευφάνταστο διάκοσμο συμπλήρωναν τον εξοπλισμό δημόσιων κτιρίων, εκκλησιών, αλλά και πλούσιων κατοικιών κατά τους Βυζαντινούς χρόνους. Τα σχετικά ανασκαφικά ευρήματα μας πληροφορούν για την κοινωνική θέση, τις συνήθειες και τις πεποιθήσεις των χρηστών τους.

13:00 - 13:10
Σχόλια – Ερωτήσεις

13:10 - 14:00
Διάλειμμα

Γ. ΦΩΤΙΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΪΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

14:00 - 14:20

Στύλος Πυρός: Φωτίζοντας το δρόμο του προσκυνητή

Δρ Γιώργης Μαγγίνης (Αρχαιολόγος, SOAS, University of London, UK)

Τα λυχνάρια που βρέθηκαν στην Αγία Κορυφή, το όρος που παραδοσιακά ταυτίζεται με το Βιβλικό Χωρήβ στα νότια της χερσονήσου του Σινά, συμπληρώνουν τις γραπτές μαρτυρίες για ένα από τα σημαντικότερα προσκυνηματικά κέντρα της Εγγύς Ανατολής.

14:20 - 14:40

Φωτίζοντας το λόγο του Θεού: Αντικείμενα τεχνητού φωτισμού στα ισλαμικά τεμένη

Μαρία Σάρδη (Ιστορικός Τέχνης, Υπ. Διδ., SOAS, University of London, UK / Επιστημονικός Συνεργάτης Μουσείου Μπενάκη)

Παρουσίαση των φωτιστικών μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για το φωτισμό των τζαμιών και των ιερών τόπων του Ισλάμ από την εμφάνιση της νέας θρησκείας (622 μ. Χ.) έως και τα χρόνια ακμής της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Θα προβληθούν μερικά από τα πιο εντυπωσιακά δείγματα μεταλλοτεχνίας, υαλουργίας και κεραμικής της ισλαμικής τέχνης που αφιερώθηκαν από σουλτάνους και αξιωματούχους σε σημαντικά τεμένη.

14:40 - 15:00

Η λυχνολογική παράδοση στον εβραϊκό πολιτισμό: Τυπολογία, εικονογραφία και χρήση των τεχνητών φωτιστικών σκευών

Αναστασία Λουδάρου (Αρχαιολόγος, MSc.,Υπ. Διδ., Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας, Α.Π.Θ. / Ειδική Ερευνήτρια του Εβραϊκού Μουσείου της Ελλάδος)

Στην παρούσα ανακοίνωση εξετάζονται τα ιερά φωτιστικά μέσα του εβραϊκού πολιτισμού από την Ελλάδα και το Ισραήλ, στη βάση ιστορικών και αρχαιολογικών τεκμηρίων, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο συμβολισμό και τη χρήση των λυχνιών από τη βιβλική εποχή έως και τα νεώτερα χρόνια.

15:00 - 15:10
Σχόλια – Ερωτήσεις

15:10 - 15:30
Διάλειμμα

Δ. ΑΠΟ ΤΗ ΦΛΟΓΑ ΣΤΟ ΛΑΜΠΤΗΡΑ ΠΥΡΑΚΤΩΣΗΣ

15:30 - 15:50

Καίν’ ακόμη: συμβολική χρήση φωτιστικών στη νεοελληνική κοινωνία

Ελένη Μπίντση (Λαογράφος, ΛΕΜΜ-Θ), Αναστασία Κουτσουδάκη (Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος)

Μια ερμηνευτική προσέγγιση στη χρήση, την απεικόνιση και τη μεταφορική αναφορά φωτιστικών σωμάτων, διερευνώντας τη συμβολική διάστασή τους στον κοινωνικό λόγο. Συμβολισμοί πίσω από κεριά, λυχνάρια, καντήλια και δαδιά που συναντώνται σε τελετουργικές και εθμικές πρακτικές, σε λαϊκές παραδόσεις και προλήψεις, όπως και σε παραστάσεις.

15:50 - 16:10

Ηλεκτροφωτισμός και ελληνική κοινωνία στις αρχές του 20ου αιώνα

Αλίκη Βαξεβάνογλου (Ιστορικός-Ερευνήτρια, Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Κοινωνίας, Ακαδημία Αθηνών)

Σημαντικότεατη τεχνολογική καινοτομία στις ευρωπαϊκές χώρες ο ηλεκτρισμός εμφανίζεται στην Ελλάδα έχοντας κατά τα φαινόμενα σοβαρά εχέγγυα επιτυχούς διάδοσης (κεφάλαια, γνώσεις κτλ.). Σε τι οφείλεται λοιπόν η πολύ περιορισμένη διάδοση (έστω και μόνο του ηλεκτροφωτισμού) στον ελληνικό πληθυσμό καθ’ όλη τη διάρκεια του α΄ μισού του 20ου αιώνα; Σε αυτά και σε μερικά ακόμα ερωτήματα θα επιχειρήσει να απαντήσει η ανακοίνωση αυτή.

16:10 – 16:20
Σχόλια – Ερωτήσεις

16:20 – 16:40
Διάλειμμα

Ε. ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΩΝ. ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

16:40 - 17:00

Μία πρόταση για το φωτισμό του αρχαιολογικού χώρου της Αρχαίας Μεσσήνης με αυτόνομο φωτοβολταϊκό σύστημα

Καθ. Φραγκίσκος Β. Τοπάλης (Εργαστήριο Φωτοτεχνίας, Σχολή Ηλεκτρ. Μηχανικών & Μηχ. Υπολογιστών, Ε.Μ.Π.)
Η ανασκαφή της αρχαίας Μεσσήνης από τον Πέτρο Θέμελη έφερε στο φως μια ολόκληρη αρχαία πόλη. Προς τούτο εκπονήθηκε μελέτη εγκατάστασης φωτισμού με φωτοβολταϊκό σύστημα για αυτόνομη λειτουργία. Ο φωτισμός θα είναι τηλεχειριζόμενος, αυτοματοποιημένος, με επιλεγμένα σενάρια φωτισμού, χωρίς η φωτοβολία του να προκαλεί θάμβωση στους επισκέπτες.

17:00 – 17:20

Ο φωτισμός εκθεσιακών χώρων και εκθεμάτων μουσείων. Μύθος και πραγματικότητα

Δρ Ιωάννης Ηλιάδης (Ηλεκτρολόγος-Μηχανικός, 12η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, Καβάλα)

Στην παρούσα εργασία προτείνονται λύσεις φωτισμού εκθεσιακών χώρων και προθηκών με φυσικό και τεχνητό φως. Λύσεις που μπορούν να εφαρμοστούν σε νέα η παλαιά μουσεία καθώς και σε ιστορικά διατηρητέα κτίρια, τα οποία πρόκειται να λειτουργήσουν ως χώροι συλλογών ή ως μουσεία πόλεων.

17:20 – 17:40

Ανάδειξη έργων τέχνης με σύγχρονες πηγές φωτισμού

Ηλίας Χαλκιώτης (Μηχανολόγος-Μηχανικός, Professional Lighting Applications, OSRAM Α.Ε.)

Η εξέλιξη στον τομέα του φωτισμού στις μέρες μας είναι ταχύτατη. Οι σύγχρονες πηγές φωτισμού προσφέρουν καινοτόμες λύσεις τόσο στον φωτισμό ανάδειξης των έργων τέχνης όσο και στην προστασία τους από τη βλαπτική ακτινοβολία.

17: 40 - 17: 50
Ερωτήσεις

17: 50 - 18: 00
Σύνοψη

Ερευνητές από διαφορετικά επιστημονικά πεδία συναντώνται για να παρουσιάσουν την εξέλιξη του τεχνητού φωτισμού από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή. Οι τρόποι προσέγγισης ποικίλλουν ανατρέχοντας σε ανασκαφικά δεδομένα, σε ιστορικές μαρτυρίες και σωζόμενα αντικείμενα ή σε σύγχρονες φωτομετρικές αναλύσεις σε αντίγραφα αρχαίων φωτιστικών μέσων, με σκοπό να διερευνηθούν οι πραγματικές συνθήκες φωτισμού που επικρατούσαν στην αρχαιότητα.

Έμφαση δίνεται όχι μόνο στον Ελλαδικό χώρο, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου παρουσιάζοντας τα φωτιστικά μέσα που διαφορετικές πολιτισμικές και θρησκευτικές ομάδες (Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι, Ιουδαίοι) χρησιμοποιούν για να φωτίσουν τα θρησκευτικά και κοσμικά τους οικοδομήματα.

Με αφορμή το κομβικό σημείο της εισαγωγής του ηλεκτροφωτισμού στην Ελλάδα παρουσιάζονται οι κοινωνικές μεταβολές που επέφερε στην κοινωνία του 20ου αιώνα η αρχικά περιορισμένη διάδοση του. Φτάνοντας στο παρόν και συνδυάζοντας το φωτισμό με την τέχνη και την προβολή της, παρουσιάζονται για πρώτη φορά στο ευρύ κοινό πρόσφατες έρευνες που αφορούν το φωτισμό αρχαιολογικών χώρων με αυτόνομα φωτοβολταϊκά συστήματα, καθώς και την ανάδειξη έργων τέχνης με τα πλέον εξελιγμένα φωτιστικά μέσα.

Μαρία Σάρδη
sardi@benaki.gr

Γραφιστικός σχεδιασμός: Ειρήνη Βούλγαρη, Ψηφιακή επεξεργασία φωτογραφίας: Σταθός Κανίδης

Διεπιστημονική Ημερίδα

Ο τεχνητός φωτισμός από την αρχαιότητα έως σήμερα

Σάββατο 10 Μαρτίου 2012
ώρα 10:30 – 18:00

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

Μουσείο Μπενάκη
Πειραιώς 138 & Ανδρονίκου
www.benaki.gr

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ:

ΜΟΝΙΜΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ:

Lux in Tenebris